

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. IV. Objectum materiale proximum Virtutis specialis Pœnitentiæ est quilibet actus internus vel ad vindicandum assumptus. Inter actus internos meritò computatur detestatio peccati, quæ etiam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

Et dato quod detestatio & dolor de peccato non possit esse actus elicitus Pœnitentiæ, sufficit nobis quod possit esse actus imperatus, de quo nemo dubitat, quandoquidem, ut iam sæpius dixi, sit principalis pœna, adeo ut sine illa non possit esse vera Pœnitentia.

Ex quo liquidò constat disparitas inter Pœnitentiã & gratitudinem: nam ad compensationem beneficii nullatenus requiritur, quin potius obest, aut certè non iuvat odium beneficii, sed è contrario amor beneficii est quædam compensatio: est ille, qui vult esse gratus benefactori, possit dolere seriò, quòd sibi sit collatum beneficium, quo obligetur ad alienandam à se rem aliquam sibi charam.

Sed contrà, dicit aliquis; tametsi de factò ita se res habeat, ut dolor sit pœna proportionata & necessaria, quia Deus sic voluit vindicari peccatum; potuit tamen Deus aliam pœnam exigere v. g. jejunium, eleëmofynam &c. ergo tunc possit esse vera Pœnitentia sine dolore, contra communem sensum SS. Patrum & Conciliorum. Respondeo, Patres & Concilia loquuntur secundùm id quod de factò est, non quod est possibile.

Si rursum arguis: poterit quis ex ignorantia invincibili exsternare non esse necessarium dolorem de peccatis, sed sufficere jejunium v. g. aut eleëmofynam; tali casu ipse habebit verum actum virtutis Pœnitentiæ, & tamen non erit sufficienter dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, quod videtur absurdum.

Respondeo, hoc minimè esse absurdum; imò de factò sæpè contingere, ut quis habeat virtutem Pœnitentiæ, quin etiam actum Pœnitentiæ, qui sit dolor, & tamen non sit sufficienter dispositus, si videlicet non sit dolor supernaturalis. Sicuti ergo non requiritur ad justificationem, sive in Sacramento Pœnitentiæ, sive extra illud actus specialis virtutis Pœnitentiæ, ut statim dicam cum Scoto, ita etiam non semper sufficit; sed tunc tantùm, quando est secundùm legem à Deo ordinatam.

Deinde, aliud est velle se vindicare de peccato, & aliud actualiter se vindicare; veluti aliud est velle amare, velle colere Deum, & aliud illa actu facere: jam verò ignorans in casu proposito, habebit quidem actum elicitum virtutis Pœnitentiæ, non tamen actum imperatum; qui requiritur ex lege Dei ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Nec moveat quempiam; quòd Concilium Tridentinum sess. 6. c. 6. agens de dispositione requisita ad justificationem nullam faciat mentionem vindicationis; quoniam, etiam secundùm Scotum, non requiritur talis actus ad justificationem: sic enim ait Doctor Subtilis 4. dist. 14. q. 2. n. 13. De secundo principali, scilicet an pœnitere ut actus virtutis requiratur ad detestationem peccati; dico quod non ut actus unius determinate virtutis. Probat ex auctoritate

Ezech. 18. & 33. Quacumque hora ingemuerit peccator &c.

Idque omnes debent fateri, cum certum sit in quacumque sententia sufficere detestationem & dolorem ex motivo amoris Dei super omnia; & tamen hic dolor non est actus virtutis specialis Pœnitentiæ: quid ergo mirum si illius vindicationis ibi non meminerit Concilium?

Quæ cum ita sint, persisto in Conclusione; & rursum assero objectum formale virtutis specialis Pœnitentiæ esse correspondentiã pœnæ ad culpam secundùm legem iustitiæ vindicativæ; pœnæ; inquam, quam quisque sibi ipsi infligit. Ideo Deus, inquit Scotus supra n. 2. in fine, licet puniat peccatorem, non dicitur pœnitere; quia non sibi, sed alteri pœnam infligit: sed sibi ipsi infligens dicitur pœnitere, id est, sibi pœnam applicandam tenere.

Ex quo non difficulter resolvitur, quodnam sit objectum materiale hujus virtutis, culpa videlicet & pœna; hæc proximum, illa remotum: hæc actus primarii seu prosecutionis, illa actus secundarii seu fugæ. Sic itaque

CONCLUSIO VI.

Objectum materiale proximum Virtutis specialis Pœnitentiæ est quilibet actus internus vel externus ad vindicandum assumptus. Inter actus internos merito computatur detestatio peccati, quæ etiam sæpissimè Pœnitentia appellatur. Potest esse actus Charitatis, Spei, aliarumque virtutum, prout ex hoc aut illo motivo elicitur.

DE prima parte hujus Conclusionis parva aut nulla est controversia inter Doctores, & constat ex definitione seu descriptione objecti materialis in principio precedentis Conclusionis allegatâ; cum enim hujusmodi actus sint indifferentes ad diversas virtutes constituendas, per hoc quòd illos assumo ad vindicandum peccatum à me commissum, determinantur ad constituendam virtutem specialem Pœnitentiæ.

Sicuti ergo objectum materiale proximum Religionis est cultus divinus, id est, actus internus vel externus, qui assumitur in signum summæ Dei excellentiæ, & nostræ subjectionis. Similiter objectum materiale iustitiæ commutativæ, illud quod assumitur ad constituendam æqualitatem inter datum & acceptum:

E 3 iustitiæ

179. Deus licet puniat peccatorem, non tamen dicitur pœnitere. Scotus.

180. Probatur prima pars Conclusionis prioris.

Item à s. m. lli.

173. Respondeo.

174. Objectio.

Solvitur.

Appetitus elicitus potest directè optare eam existentiam.

103.

Math. 26.

175. Pœnitentiã potest optare eam potestatem.

Ad delictum peccati non requiritur virtus Pœnitentiæ.

justitiæ verò distributiæ, præmia seu bona communia, quæ secundum uniuscujusque meritum distribuuntur, seruatâ proportionem; pari utique ratione objectum materiale proximum Pœnitentiæ, ut est justitiæ vindicativa, erit id, quod assumitur ad constituendam æqualitatem inter culpam & pœnam, id est, ipsa pœna culpæ correspondens; pœna autem quid aliud est quàm actus internus vel externus assumptus ad vindicandum? Sanè pœna est id, circa quod primarius actus Pœnitentiæ versatur, hoc est, quod immediatè vult Pœnitentia; vult siquidem pœnam infligere pro peccato commissio.

Pœna est actus internus vel externus assumptus ad vindicandum.

181. Occurrit objectioni.

Idem actus potest esse effectus & objectum alicujus virtutis.

Idem potest esse effectus & finis.

Nec obstat, quòd pœna sit quasi effectus ipsius Pœnitentiæ; quia in virtutibus moralibus iidem actus externi, qui à virtute fiunt, & sunt effectus internorum actuum voluntatis elicitorum à virtute, iidem, inquam, secundum se sumpti, & quâ priores in ordine intentionis, ut sic loquar, sunt objectum seu materiam virtutum, ut patet discurrendo per singulas.

Neque hoc mirum videri debet, cum, sicut docent Philosophi, finis & effectus possint in idem coincidere sub diversis respectibus. Nonne sanitas est effectus ambulationis? Et tamen nemo ambigit etiam finem ejus esse. Sic ergo dicimus eundem cultum v. g. quem Religio exhibet Deo efficienter, eundem, inquam, esse materiam, quæ proximè obicitur virtuti Religionis; consimiliter eandem pœnam, quam efficienter Pœnitentiâ infligit peccatori, eandem, inquam, esse materiam, quæ proximè obicitur virtuti Pœnitentiæ.

182. Quis actus intelligitur in Conclus. per actum internum?

Ceterùm, quia ad vindicandum peccatum, maximè coram Deo, tam opus animæ quàm corporis idoneum est, ideo in Conclusione dicitur: *Quilibet actus internus vel externus.* Porro per actum internum intelligo non actum immediatè elicitem à virtute Pœnitentiæ, sed actum voluntatis, vel intellectus, à quacumque virtute eliceatur, qui assumitur ad vindicandum; alioquin omnis actus imperatus habet se per modum externi, si comparatur ad illum, à quo imperatur, in quo sensu etiam detestatio peccati potest dici actus externus, quatenus videlicet imperatur ab actu primario Pœnitentiæ; puta voluntate vindicandi peccatum; equidem communiter vocatur actus internus, condistinctus contra jejunium, eleëmofynam, aliosque actus merè externos, qui ad vindictam præteritorum peccatorum pœnitentibus imponuntur, vel voluntariè assumuntur.

183. Explicatur secunda pars Conclus. & probatur.

De hac detestatione loquitur secunda pars Conclusionis, quæ non indiget nisi explanatione. Itaque detestationem peccati sæpissimè appellari Pœnitentiâ tam à SS. Patribus, quàm Conciliis, plusquam meridianum est. Pauca ex multis profert testimonia.

Primum sit Magni Gregorii homil. 34. in Evangelia. *Pœnitentia (inquit) est peccata præterita plangere, & plangenda iterum non committere.* Secundum erit D. Aug. lib. 2. qq. ad Simpl. q. 2. ubi sic ait: *Opus pœnitentiæ est, cum reperitur voluntas mutandi cum animi dolore.* Tertium locum accipiet D. Ambrosius, qui Ser. 1. Quadrag. & refertur c. 39. de Pœnitentiâ dist. 1. sic describit Pœnitentiâ: *Pœnitentiâ vera est dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quisque commisit.*

ambrosio Gregorii D. Aug. & D. Am. brosi.

Scitè ergo & appositè Concil. Trident. sess. 14. c. 4. *Contritio, quæ primum locum inter dictos actus Pœnitentiæ (intelligit Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem) habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cætero.* Quemadmodum ergo satisfactio est actus justitiæ vindicatiuæ, multò magis & principalius detestatio.

nee non con. Tuid.

Sed nunquid ex his & similibus locutionibus sequitur, quòd detestatio sit actus elicitus Pœnitentiæ? Respondeo non amplius, quàm ex hac locutione, *Deus colitur Fide, Spe, Charitate, quæ desumpta est ex D. Aug. Ench. c. 3. sequitur Fidem, Spem & Charitatem esse actus elicitos virtutis Religionis.* Ad veritatem itaque hujusmodi locutionum, ut superius adhuc dixi, sufficit, quòd detestatio sit actus imperatus Pœnitentiæ, veluti Fides, Spes, & Charitas, sunt actus imperati virtutis Religionis.

184. An detestatio sit actus elicitus Pœnitentiæ?

Sed contrà: virtus inferior non potest imperare actum virtutis superioris; atqui illa detestatio potest esse actus elicitus Charitatis, ut patebit ex sequenti parte Conclusionis: ergo non potest esse actus imperatus Pœnitentiæ, quæ est virtus longè inferior Charitate.

Sufficit quod sit actus imperatus. 185. objectis.

Ad hoc argumentum respondet Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 10. sub hisce verbis: *Dico quòd voluntas secundum diversos habitus potest uti seipsâ quasi circulariter hoc modo. Ex dilectione Dei in se, quæ est actus Charitatis, potest imperare actum voluntatis vindicativum peccati, & converso ex actu imperativo vindicandi potest imperare actum dilectionis Dei in se, ad quem sequatur nolitio vel displicentia de aliquo peccato commissio, & sic tristitia de illo peccato: ergo Charitas potest uti actu Pœnitentiæ, & etiam actu cuiuscumque virtutis in voluntate vel in intellectu; & Pœnitentia etiam potest uti Charitate, & quacumque virtute in intellectu & voluntate, quæ potest esse principium considerationis & nolitiois objecti, de quo vult causare tristitiam.*

Responsio Scotii. Voluntas imperat actum unius virtutis ex motivo al. us & h. contra.

Concludit Doctor: *Dico ergo, quòd illa est superior simpliciter, cui magis ex obiecto convenit imperare: sed Charitati ex obiecto, scilicet sine ultimo, magis convenit uti quacumque aliâ virtute, quàm è converso: sicut semper in actibus & potestatibus ordinatis habens finem superiorem regulatice utitur inferioribus omnibus.* Hactenus Scotus.

Ad Charitatem enim spectat imperare actus aliarum virtutum quam erop. tua. 186.

Nota signanter prima verba: *Dico quòd voluntas*

Voluntas secundum diversos habitus potest esse seipsa; quibus procul dubio Doctor significare voluit; recipi, nec actum imperantem proprie imperare, nec imperatum proprie obedire, sed voluntatem esse, quæ per actum unum imperat, vel quasi imperat improprè sibi metipsum actum alterum; actus autem non magis imperat, quam voces, per quas Dominus seruo imperat; nec certè qualitas illa accidentalitè est capax dominii vel obedientiæ: quare ex hoc capite non apparet repugnantia in eo, quòd eadem voluntas possit sibi metipsum actum ignobiliorem imperare actum nobiliorem, v.g. per actum naturalem supernaturalem, & in proposito per actum Pœnitentiæ actum Charitatis.

Nonne ex misericordia erga proximum possum velle actum Religionis, v.g. orationem vel votum, ut impetrem à Deo proximi sanitate? Nemo ambigit, idque quia talis actus utilis est ad finem misericordiæ, puta ad sublevandam miseriam proximi. Pari ergo ratione, cum actus detestationis seu doloris, etiam elicitus ex amore Dei, deserviat ad finem Pœnitentiæ, nimirum ad vindictam fumendam de peccato commisso, cur voluntas non poterit ex amore Pœnitentiæ, quæ est virtus inferior, sibi ipsi imperare actum illum Charitatis, quæ est virtus superior? Non video quid obstat.

Restat tertia pars Conclusionis, quam docet Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 11. ubi sic ait: De secunda significatione huius vocabuli Pœnitere, scilicet de eo, quod est detestari peccatum commissum, vel displicentiam habere de commisso, dico quòd iste potest esse actus virtutis. Probatur; quia potest esse actus electus concors rationi rectæ; ratio enim recta sic dicitur complacendum esse in bono honesto, ita dicitur displicendum esse in malo inhonesto.

Et hoc patet secunda Conclusio, scilicet cuius virtutis potest etiam esse actus, quia nullius specialis, sed cuiuscumque appetitive: quæcumque enim virtus inclinatur ad complacendum in bono honesto, inclinatur ad detestandum, & ad displicendum de malo inhonesto opposito: sicut castitas de aliquo inordinato contra castitatem inclinatur ad displicentiam, & humilitas de actu inordinato superbia, & sic de cæteris.

Igitur in quantum peccatum secundum suam particularem rationem repugnat alicui virtuti particulari, eatenus detestatio illius peccati potest elici ab illa virtute particulari, v.g. detestatio odij à virtute particulari, cui directè opponitur, detestatio luxuriæ à virtute castitatis, & sic de cæteris.

Præterea cum omne peccatum sit contra infinitam Dei bonitatem, seu malum quoddam Dei infinite boni, eatenus detestatio illius erit actus Charitatis saltem imperatus.

Tertiò; cum omne peccatum nos privet supernaturali beatitudine, & subiciat pœnis æternis à Deo vindicè infligendis, detestatio eius ex huiusmodi motivo, erit actus spei.

Quartò; detestatio peccati poterit esse actus amoris honesti in genere, quatenus omne peccatum est contra rectam rationem, & omnino dedecens naturam rationalem.

Quintò; quoniam subinde peccatum causat temporalia damna, v.g. infamiam, exilium &c. detestatio eius ex hoc motivo, erit amor proprius.

Denique considerari potest turpitudine peccati, ut est quædam injuria Dei, vel actus dedecens creaturam Dei, qui quoddam jus habet ut à creatura sua non offendatur, ac per hoc auctoritas sua quodammodo contemnatur; brevis ter quatenus est offensa Dei: & tunc dubium est cujus virtutis actus erit detestatio.

Lugo disp. 3. n. 49. existimat dari aliquam specialem virtutem ab aliis omnibus diversam, cujus formale objectum sit æqualitas moralis cum Deo, quæ explicatur per hoc, quod est non habere Deum rationabiliter aversum & indignatum, seu non dare Deo fundamentum rationabiliter se avertendi ab homine, quod incomplexè & communiter dicitur offendere Deum; hæc virtus intendit vitare hanc Dei offensionem, & conservare illam æqualitatem moralem: quòd si posita fuerit offensa, eadem virtus conatur eam tollere, & reducere priorem æqualitatem & pacem cum Deo.

Differt autem hæc virtus à iustitia, etiam inter homines, quoniam aliud est aliquem offendere, aliud inferre injuriam: v.g. si amicus petat à me librum, quo ipse valde indiget, & quem ego sine incommodo possum commodare, si negem, non facio ipsi injuriam, cum non habeat jus strictè dictum, tamen rationabiliter mihi offenditur. Item si ab amico furarer librum, libro restituto injuria cessaret, adhuc tamen posset manere offensa. Igitur alia est virtus, quæ præcaverit illam offensam, & tollit, si posita est, per obsequia, per veniam petitionem & similia; alia virtus, quæ cavet & tollit injuriam.

Enimvero non solum laudabile est & honestum præcavere & tollere injuriam, sed etiam omnem offensam, id est, habere pacem cum omnibus; si hoc est laudabile inter homines, quidni etiam inter Deum & homines? Itaque ad illam pacem inter Deum & hominem custodiendam & refarciendam, si fracta fuerit, videtur inclinare virtus Pœnitentiæ, detestans omnia peccata præcisè quatenus sunt offensa Dei, sive quæ sunt infractio illius pacis, & ideo dicitur virtus reconciliativa.

Hæc est summa doctrinæ Eminentissimi, quæ non placet Dicastilloni, & ideo responderi disp. 1. n. 36. disparitatem esse inter Deum & hominem, quòd Deus tamquam Dominus omnium creaturarum jus habeat, ut omnes faciamus ejus voluntatem. Unde qui facit contra suam voluntatem (in quo consistit ratio offensa) facit eo ipso contra suum jus quod

& amor honesti in genere.

Aliaque peccata detestatur amor proprius.

189. Cuius virtutis sit detestari peccatum ut est offensa Dei

Sententia Lugonis statuit specialem virtutem, quæ

190. distinctam à iustitia est tiam inter homines,

191. Hæc sententia rejicitur à Dicastillone,

audoritate Gregorii Magni, D. Aug. & D. Ambrosii, nec non Con. Tind.

184. An detestatio sit actus elicitus Pœnitentiæ?

Sufficit quod sit actus imperatus, 185. Objectiones.

Respondeo Scoti.

Voluntas imperat actum unius virtutis ex motivo alio & d. contra.

Ad Charitatem magis spectat imperare actus aliarum virtutum quam econtra.

186.

quod habet, ut impleamus suam voluntatem; atque adeo inseparabiliter, qui offendit, injuriat, quatenus injuriare est facere contra jus. Ideo omne peccatum, sicut est offensa Dei contra ipsius voluntatem, est etiam injuria contra jus, quod habet ut fiat, quod mandat, & vult fieri. Hæc ille.

Sed contra; etiam Legislator humanus habet aliquod jus, ut lex ipsius observetur; & tamen non ideo violatio legis humanæ est propriè dicta injuria. Ostendere ergo deberet hic Auctor, Deum necessariò alio jure præcipere, quàm Legislator humanus. Vide concl. 3. Non ergo propter hoc argumentum rejicienda est sententia Lugonis.

192. & impugnatur ab Hiquæo.

Alià ratione eam impugnat Hiquæus in suo Commentario ad doctrinam Scoti 4. dist. 14. q. 2. ubi n. 10. & sequentibus conatur probare Charitatem respicere peccatum sub ratione offensa dicens: Repugnat Charitatem dolere de peccato, nisi sub ratione offensa; ergo &c. Probatur Antecedens: eatenus dolet Charitas de peccato, quatenus est contrarium suo objecto, id est, ultimo fini & Deo; sed præcisè est contrarium in ratione offensa; ergo &c. Probatur Consequentia: eatenus est offensa quatenus tollit amicitiam, vel quatenus est aversio ab ultimo fine, & conversio ad creaturam; sed hæc duo specificant motivum formale Charitatis: ergo Charitas non aliter fertur in peccatum, nisi ut offensa Dei est.

Charitas est de peccato ut est offensa.

Quid sit offensa?

Confirmatio ex motivo doloris de offensa.

Confirmatur: ejus virtutis est detestari peccatum sub formali ratione offensa divina, seu contrarietatis ad Deum, cujus est operari circa ipsum Deum immediatè; sicut ejusdem est amare Deum, ac reliqua quatenus in Deum referuntur sub hac formalitate; sed ad Charitatem hoc spectat, quæ est virtus theologica, non verò ad Penitentiam aut aliam virtutem moralem: ergo offensa Dei non specificat motivum Penitentia, sed solius Charitatis. Hucusque Hiquæus.

193. Responsio Lugonis, aliud esse detestari peccatum quia est malum Dei, & aliud detestari quia offendit Deum.

Sed contra, inquit Lugo suprà n. 52. Aliud longè diversum est detestari peccatum, quia adversatur Deo, seu quia est malum Dei saltem extrinsecè, & quia displicet Deo, quod pertinet ad Charitatem: aliud verò detestari peccatum, quia offendit Deum, seu quia irritat Deum, & avertit eum ab homine, quod pertinet ad istam aliam virtutem Penitentia, quam ponimus: nam etiam inter homines distinguuntur hæc duo, & possum ego nolle offendere alium, ne eum rationabiliter reddam mihi aversum, licèt alioquin nullam habeam, nec habere expetam cum ipso amicitiam; amicitia enim tendit ad vitandum malum illius, quia malum illius est; at verò hæc alia virtus tendit, formaliter ad vitandum offensam, non quia malum illius est, sed potius quia malum & inhonestum mihi est ha-

bere alium rationabiliter mihi aversum!

Et si dixeris; Penitentia tendit ad reconciliationem cum Deo: ergo per Penitentiam expetimus formaliter Dei amicitiam. Respondet, Penitentiam formaliter tendere ad reconciliationem cum Deo; quatenus expedit Deum habere placatum, non ita ut formaliter expetat habere Deum amicum. Aliud enim est habere Deum placatum, hoc est, non aversum, non iratum, non offensum; aliud habere Deum amicum, hoc est, positivè benevolum & gratum. Illud primum solum expetit formaliter Penitentia, licèt de facto nunquam reperiat illud primum sine hoc secundo. Sed tamen sicut etiam inter homines datur status medius inter amicitiam & inimicitiam: ita Penitentia potest intendere formaliter hoc, quod est, non habere Deum inimicum, & tollere omnes occasiones offensionis & dissidii, sine eo quod intendat positivè ejus amicitiam.

194. Objectio.

Solvitur.

Aliud est habere Deum placatum, aliud habere amicum.

Hæcenus Eminentissimus probabiliter, imò utcumque conformiter menti Doctoris Subtilis 4. dist. 14. q. 1. n. 9. ubi sic lego: *Secundo dico, quòd non venitur (peccatum) sine pena vel æquivalente in acceptatione divina; quia per quocumque peccatum offenditur Deus, sicut Scriptura satis clamat: offensa autem eius vel tra, est eius velle vindicare, vel aliquid sufficiens ad placandum exigere: ergo post quocumque peccatum Deus vult vindicare de peccante, sed velle vindicare est velle punire: ergo post peccatum commissum ad eius deletionem requiritur aliqua punio vel æquivalens in acceptatione divina.*

195.

Ad deletionem peccati requiritur punio vel æquivalens.

Quid sit offensa Dei secundum Scotum?

Ergo offensa Dei secundum Scotum specificat motivum Penitentia, quod est correspondentià justæ pænæ ad culpam, quam correspondentiam consequitur pax cum Deo, nam posità tali correspondentià desinit rationabiliter esse offensus. Patet; quia jam peccatum vindicatum est ab ipso penitente, ut ministro Dei. Igitur detestari peccatum ut offensam Dei, idem est quòd detestari peccatum, ut meretur justam vindictam Dei; quis autem non videt hoc pertinere ad virtutem specialem Penitentia, cujus est infligere justam pænā pro peccato commisso?

196. Quid sit detestatio peccati?

Rogas, quid sit detestatio peccati? Respondeo, odium seu displicentia vel nolitio peccati non tantum secundum se, sed etiam illius presentia, ad quam sequitur tristitia sive dolor: quippe ex nolitione mali presentis oritur quædam lucta in subiecto capaci seu inquietudo animi conantis malum exosum fugere, & hæc est dolor, qui dum est vehementis, gignit in parte sensitiva similem quemdam affectum, quem subinde subsequuntur gemitus & lacrymæ: hic tamen affectus potest etiam oriri ex alia causa, vel ex quadam imperfecta peccati displicentia: & similiter potest in parte superiori esse dolor perfectus sine ejusmodi commotione in parte inferiori.

Et

Et verò hunc dolorem sive tristitiam, affir-
mat Scotus supra q. 3. n. 2. unicam & primam
penam in certo aliquo sensu, quem illico sub-
iicio. Quarè ibi Doctor, Utrum Pœnitentia
virtus sit tantum unius penæ inflictiva? Pro
responsione autem supponit quòd sit duplex
regula Pœnitentiæ: *Quædam* (inquit) *naturali-*
ter cognoscibilis, ut scilicet quòd de peccato est dispi-
ciendum. *Alia* regula respiciens peccatum dete-
standum, tantummodo est nota ex revelatione, scilicet
quòd peccatum est detestandum in quantum est Dei
(Auctoris supernaturalis) offensivum, vel in quan-
tum aversum à Deo (Auctore supernaturali) vel
impedivum acquisitionis beatitudinis, vel in quan-
tum inductivum finalis miseræ. Hoc supposito:

Ad propositum, ait Scotus, Pœnitentia primo mo-
do (id est, ut habet regulam naturalem) est tan-
tum unius penæ inflictiva, sicut eius regula tantum
essentiam unam penam infligendam, scilicet displicen-
tiam, ad quam sequitur tristitia, que est unica & pri-
ma pena. Secunda (Pœnitentia) est inflictiva cu-
iusque, cuius sua regula est dictatva: regula au-
tem sua, scilicet notitia habitæ ex divina Scriptura,
dicat plures penas esse infligendas, quas lator illius
legis, cuius penitens est minister, voluit infligi ad hoc,
ut sufficienter placaretur, & tales sunt multa, ut
colligitur ex Scriptura, v. g. confessio, contritio,
satisfactio, lacrymæ, jejuniùm, elemosyna
&c. de quibus inferius proprio loco.

Ex his interim liquidò constat, detestatio-
nem peccati ratione tristitiæ subsequens, ex
quocumque motivo iustissimeque virtutis eli-
ceatur, posse esse actum imperatum virtutis
Pœnitentiæ specialis; quoniam est vera pœna,
que debetur pro peccato commisso, sive spe-
ctes regulam naturalem Pœnitentiæ, sive super-
naturalem.

Quòd si aliquis pergat contendere aliquam
detestationem peccati fore actum elicitem vir-
tutis specialis Pœnitentiæ, non ago pugnaciter,
dummodo admittat, sicut antea dixi, tantum
esse actum secundarium; primarium autem esse
voluntatem vindicandi, seu ordinandi pecca-
tum per penam correspondentem, præscinden-
do ad eò quòd culpa tollatur, vel non tollatur.

Quod addo: quia Licet culpa qua tollatur (utor
verbis Scoti supra q. 1. n. 9.) tollitur regulariter
per penam, sicut obligatio ad aliquid tollitur per so-
lutionem illius, & licet quandoque tollatur per aliud
à pena, æquivalens in acceptatione divina; tamen re-
gulariter per penam ordinatur, etsi non tollatur, & hoc
est quòd dicitur communiter, & accipitur à Boëtio lib.
4. de Consol. Philos. Prof. 4. quòd pena est ordinati-
va culpe, ita quòd non potest relinqui in universo ali-
qua culpa, cui non respondeat pena ordinativa. Et
simpliciter melius est peccatorem non correctum esse in
pena, quam sine pena; quia in primo est aliquid boni,
scilicet correspondentia iusta penæ ad culpam; in se-
cundo est tantum malitia, scilicet culpa, & impunita.
Itaque ex vi virtutis specialis Pœnitentiæ per
se & solitarie spectatæ, non tollitur peccatum;

procul dubio enim punitio sceleris, & offensa
remissio separari possunt; sicuti contingit in
damnatis, in quibus Deus iustitiæ vindicativæ
medium conservat per punitorem sine remis-
sione culpæ. Unde quòd de facto ad Pœniten-
tiam peccatoris Deus remittat offensam, con-
tingit ex consortio alterius virtutis, puta cha-
ritatis elicentis aut imperantis detestationem
peccati, vel certè ex consortio Sacramenti Pœ-
nitentiæ.

Dico; Elicentis aut imperantis, quia videtur
sententia Doctoris Seraphici, fugam peccati
non esse actum elicitem charitatis, sed dumtaxat
imperatum: hæc sunt eius verba 4. dist. 14.
p. 1. a. 1. q. 2. ad 2. Ad illud quod obicitur, quòd cui-
dem virtutis est gaudere de aliquo, & de opposito tri-
stari; dicendum quòd verum est imperative, sed non
elicitivè: & hoc patet, quia charitas dicitur, & impe-
rat sugere peccatum; sed tamen timor elicit motum
fuge. Alterius enim virtutis est imperare, & alterius
elicere: ut obedientia dicitur Deo obediendum in hoc
præcepto: Non machaberis, & continentia elicit.

Nihilominus contrarium videtur verius, in-
telligendo peccatum directè oppositum virtuti
charitatis, id est, peccatum odii: de aliis porro
peccatis, v. g. luxuriæ, iniustitiæ & similibus,
quæ solum indirectè repugnant, quatenus vide-
licet cum illis de facto non potest stare actus
charitatis Dei super omnia, quid dicam? Fortè
hujusmodi repugnantia non sufficit, ut detesta-
tio illorum peccatorum sit actus elicitem chari-
tatis, quamquam bene ut sit actus imperatus.

Et verò quis scit, an non ideo dixerit Con-
cil. Trid. sess. 14. c. 4. *Etsi contritionem hanc ali-*
quando obaritate perfectam esse contingat? Non dicit
illam contritionem esse actum charitatis; sed
debere perfici per actum charitatis, insinuans
fortè contritionem non esse actum elicitem,
sed imperatum à charitate. De quo plura ubi
de contritione justificativa.

Atque hæc satis de objecto materiali proxi-
mo, sequitur objectum materiale remotum.
Dubitas quodnā illud sit? Resolutio dubii erit

CONCLUSIO VII.

Objectum materiale remotum
Virtutis specialis Pœnitentiæ est
quocumque malum vindicabi-
le à se commissum.

Objectum remotum voco illud, inter quod,
& internum actum à virtute speciali Pœ-
nitentiæ elicitem, aliquid mediat. Cum ergo
inter peccatum, seu malum vindicabile, &
actum internum Pœnitentiæ, puta volunta-
tem vindicandi, intercedat vindicta, sequitur
malum vindicabile tantum esse objectum
remotum.

R Quam-

Pœnitentiæ
per se non
tollitur pec-
catum.

An fuga
peccati sit
actus elicitus
charitatis?
D. Bonaventura.

200.
Affirmat
Auctor, in-
telligendo
peccatum
directè op-
positum
charitati.

201.
Quid sit ob-
jectum re-
motum?

Probatur
Conclusio.

194.
Objectio.
Solvitur.

Allud est
habere
Denm pla-
catum, aliud
habere am-
cum.

195.
Ad dele-
tionem
peccati re-
quiritur pu-
nitio vel
æquivalens.
Quid sit ef-
fensa Dei
secundum
Scotum?

196.
Quid sit de-
testatio
peccati?